

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش

زینب مندعلی زاده^۱؛ طیبه مندعلی زاده^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۶

چکیده

امروزه از ورزش به‌عنوان راه‌حلی برای توسعه یاد می‌شود. به‌منظور رسیدن به اهداف توسعه، می‌توان از هماهنگی، همکاری و استراتژی قوی برای مشارکت میان دولت‌ها و بخش خصوصی بهره برد تا از منظر برنامه‌های ورزشی؛ بی‌عدالتی و عدم تعادل بین بخش‌های جامعه وجود نداشته باشد. در این راستا، خیرین ورزش‌یار به فعالیت‌های خیرخواهانه‌ای می‌پردازند که می‌تواند به بهبود توسعه ورزش کمک نماید. از این‌رو، هدف این مقاله بررسی عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش است. روش تحقیق حاضر کیفی بود و از تحلیل مضمون استفاده شد. مشارکت‌کنندگان؛ خیرین ورزش‌یار، اساتید مدیریت دولتی، مدیریت ورزشی و جامعه‌شناسی و نیز مدیران ادارات ورزش و جوانان بودند. روش گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق و ملاک حجم نمونه، کفایت نظری بود که بر این اساس ۱۰ نفر به‌عنوان مشارکت‌کننده در نظر گرفته شدند. ۳۸ مضمون فرعی و ۶ مقوله اصلی استخراج شد. عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش عبارت بود از: مدیریت و برنامه راهبردی از سوی نهادهای ورزشی، عوامل فرهنگی اجتماعی، قوانین، همکاری نهادهای مختلف در راستای کارکرد منسجم، حمایت مراکز علمی و آموزشی از خیرین ورزش‌یار، رسانه و اطلاع‌رسانی در توسعه مشارکت خیرین. همچنین نمایی از مضامین اصلی به‌عنوان عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت خیرین ارائه شد. به نظر می‌رسد از آنجاکه دولت به‌تنهایی نتوانسته است نارسایی‌های مربوط به زیرساخت‌های ورزشی را پوشش دهد، در نتیجه باید کارآفرینان و یا بخش خصوصی با راهکارهایی مانند خیریه در قالب ایفای مسئولیت اجتماعی وارد جامعه شوند.

واژه‌های کلیدی: توسعه مشارکت؛ خیرین؛ رسانه؛ ساخت اماکن ورزشی؛ فرهنگ.

^۱. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه اراک، اراک، ایران (نویسنده مسؤل).

z-mondalizade@araku.ac.ir

^۲. مربی گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

tayebearani@yahoo.com

مقدمه و طرح مسأله

فعالیت‌های نوع‌دوستی^۱ یکی از رویکردهای معنوی بشریت برای تسکین آلام بشری و توسعه‌ی جوامع است. علاوه بر این اهمیت مشارکت و فعالیت‌های بشردوستانه در این است که بودجه‌ی دولتی به‌تنهایی نمی‌تواند نیازهای تجهیزاتی و سالن‌های ورزشی را تأمین کند و در چنین شرایطی به نظر می‌رسد سرمایه‌گذاری خیرین بخش خصوصی و فعالیت‌های نوع‌دوستانه بتواند این نیاز را تأمین کند. توسعه‌ی ورزش مستلزم مشارکت تمامی ذی‌نفعان از جمله نهادهای دولتی و غیردولتی و نیز کمک بخش خصوصی و خیرین است و تا زمانی که رویکرد سیستماتیک به ورزش و تعامل تمامی ذی‌نفعان در شبکه‌ای از ارتباطات چندجانبه نباشد، توسعه‌ی ورزش به معنای واقعی اتفاق نمی‌افتد. به بیانی دیگر، ورزش از نظر فرهنگی مهم است و باعث توسعه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی برای افراد، سازمان‌ها و نهادهای درگیر در آن می‌شود. درواقع، ورزش برای توسعه‌ی مسئولیت اجتماعی و علایق معمول میان ذی‌نفعان مهم است. مشارکت سرمایه‌گذاران باعث توسعه و رشد سرمایه‌ی اجتماعی می‌شود (رتن و بابیک^۲، ۲۰۱۰؛ اسمیت و وستریک^۳، ۲۰۰۷).

مسأله‌ای که در ایران وجود دارد نگاه غیر استراتژیک به ورزش و عدم توسعه‌ی آن از منظر نگرشی و سیاست‌گذاری‌ها است. مشکل این است که جایگاه خیرین در ورزش به‌صورت جدی دنبال نمی‌شود. در این زمینه آمارها مؤید آن است که استان‌های با درجه‌ی توسعه‌یافتگی بیشتر، مشارکت خیرین ورزش‌یار در آن به‌منظور توسعه‌ی بیشتر بوده است حال آن که در استان‌های کمتر توسعه‌یافته، این درجه از توسعه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و مشارکت خیرین در ساخت و تجهیز ورزشگاه‌ها کمتر دیده می‌شود (خبرگزاری برنا، ۱۳۹۶) که این مهم نشان از اهمیت و جایگاه مشارکت بخش خصوصی در تجهیز و ساخت اماکن ورزشی به صورت هدفمند است.

سیاست‌گذاری‌ها در دهه‌ی گذشته در جهت ساخت مساجد و در درجه‌ی بعدی مدارس بوده است و کمتر نگرشی در مسیر ساختن و تجهیز ورزشگاه‌ها و یا ساخت ورزشگاه‌های تخصصی پیش رفته است. درگذشته هر جا صحبت از خیرین می‌شد، خیرین مذهبی که به دنبال ساخت مساجد و تکیه‌گاه‌ها بودند در اذهان تداعی می‌شد، ولی اکنون این معنا فراتر رفته و مراکز آموزشی، بهداشتی، کتاب‌خانه‌ها، ساخت خوابگاه‌های دانشجویی و نیز مراکز ورزشی را در بر گرفته است. فرهنگ مشارکت در ورزش و توسعه‌ی آن و در نتیجه اهمیت آن برای تندرستی اقبال جامعه به‌خوبی شناخته‌شده است که برای رسیدن به این اهداف می‌توان از هماهنگی، همکاری و

¹ Altruism

² Ratten and Babiak

³ Smith & Westerbeek

استراتژی قوی برای مشارکت میان دولت‌ها و بخش خصوصی در سطح ملی، بین‌المللی و منطقه-ای برای بهبود توسعه ورزش بهره برد تا از منظر برنامه‌های ورزشی، بی‌عدالتی و عدم تعادل بین بخش‌های جامعه وجود نداشته باشد (بوتلر^۱، ۲۰۰۸). ورزش به‌عنوان ابزاری جهت گسترش اثرات مثبت بر سلامتی عمومی، اجتماعی شدن کودکان، جوانان و بزرگسالان، انسجام اجتماعی، توسعه اقتصادی و گسترش تعاملات فرهنگی و حل تعارضات تعریف شده است. لائسون^۲ (۲۰۰۵)، میسینر و ماسون^۳ (۲۰۰۹) و کاسی و همکاران^۴ (۲۰۰۹) نیز از ورزش به‌عنوان ابزاری برای توسعه نام برده‌اند.

خیرین ورزش‌یار به فعالیت‌های خیرخواهانه‌ای می‌پردازند که در جهت توسعه ورزشی در کشور به پیش می‌رود. منظور از توسعه مشارکت خیرین، افزایش کمی مشارکت خیرین و نیز مشارکت کیفی خیرین در راستای تجهیز هدفمند اماکن ورزشی است. به عبارتی، توسعه تغییری در تمامی ابعاد است و تنها پیشرفت در یک بعد نیست (ایکاف، ۱۳۸۹: ۷۸). در این راستا، فعالیت‌هایی که اگر مورد حمایت و همراهی بیشتر دولت قرار بگیرد نقش قابل توجهی در اعتلای ورزش ایران خواهد داشت آن‌هم در شرایطی که به سبب گستردگی حجم فعالیت‌های ورزشی، دولت به‌تنهایی قادر نیست که بدون مشارکت مردم خدمات کمی و کیفی مطلوبی را ارائه کند (رادیو ورزش، ۱۳۹۶). در طول سال‌های گذشته وزارت ورزش و جوانان تلاش کرده است که کمک‌هایی به شکل مستقیم و غیرمستقیم به سمت جامعه ورزش روانه شود و در جهت نهادینه شدن آن در جامعه تلاش‌هایی صورت گیرد. آمارها نشان می‌دهد در حال حاضر حدود ۲۸۰ پروژه ورزشی توسط خیرین در حال ساخت و یا تکمیل است. در واقع فعالیت‌های خیرخواهانه در راستای ورزش فعالیت‌هایی نوپاست که در این میان رسانه، ورزشکاران نام‌دار، علمای دینی، متخصصین و کسانی که در حوزه فرهنگ جامعه کار می‌کنند در جلب نظر خیرین تأثیرگذارند (رادیو ورزش، ۱۳۹۶). در راستای توسعه فعالیت خیرین ورزش‌یار می‌توان مجمع خیرین ورزش-یار اصفهان را عنوان کرد که در سال ۱۳۹۱ تأسیس شد و عملکرد آن شامل ۱۵ پروژه ورزشی در حال احداث، تکمیل و تمام‌شده از طرف خیرین بود. از طرفی بنا به گفته مدیرعامل مجمع خیرین ورزش‌یار استان اصفهان، اولویت کار مجمع خیرین اتمام ۲۸۰ پروژه ورزشی نیمه‌تمام در تمام شهرستان‌های استان اصفهان و در پی آن ایجاد مجموعه‌های جدید و اقدامات نو بود (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۲). چنانچه به‌دنبال این ابتکار، بسیاری از استان‌ها به دنبال تأسیس مجمع خیرین

¹ Beutler

² Lawson

³ Misener & Mason

⁴ Casey et al

ورزش‌یار بوده‌اند که خود تلنگری برای نهادینه کردن فرهنگ توسعه ورزش در جامعه و مشارکت هرچه بیشتر خیرین خواهد بود (خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۹۴؛ خبرگزاری دانشجویان ایران، ۱۳۹۶؛ خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۳؛ خبر آنلاین، ۱۳۹۴). در این میان، بر اساس گزارش پایگاه خبری وزارت ورزش و جوانان، مجموع کمک‌های نقدی و غیر نقدی خیرین ورزش‌یار تا آبان ماه سال ۱۳۹۶، ۲۱۷ میلیارد و ۲۱۴ میلیون و ۴۳۳ هزار و ۸۰۰ تومان اعلام شد. بر اساس این گزارش، استان‌های آذربایجان شرقی، اردبیل، البرز، ایلام، چهارمحال و بختیاری، سمنان، کرمانشاه و گلستان تاکنون در زمینه خیرین فعالیت کمتری برای توسعه ورزش و زیرساخت‌ها داشته‌اند (خبرگزاری برنا، ۱۳۹۶).

مشارکت افرادی که خارج از ورزش به حمایت معنوی و مادی از ورزش تحت عنوان خیرین می‌پردازند، جایگاه و اهمیت خاص خود را دارد. در این راستا، دانشمندان علوم اجتماعی کمتر فعالیت‌های بشردوستی را جدی می‌گیرند. امروزه لازم است بدانیم که چنین فعالیت‌هایی وارد عصر طلایی خود شده‌اند. نمونه‌ای از افرادی که در این فعالیت‌ها مشارکت می‌کنند اندک نیست مانند بیل گیتس، مارک زاکربرگ، میشل بلومبرگ؛ بنابراین بشردوستی و فعالیت‌های خیریه، منزلت و پایگاهی اجتماعی دارد و اینکه غالب افراد ثروتمند به‌منظور تغییر اجتماعی در این فعالیت‌ها مشارکت می‌کنند. علاوه بر این، باید توجه داشت که فعالیت‌های خیرخواهانه‌ای که متعصبانه باشد امری سیاسی تلقی شده که می‌تواند منجر به ایجاد نهادهای غیردموکراتیک توسط ثروتمندان شود. درواقع پیامدهای فعالیت‌های بشردوستانه از سوی عاملان آن باید موردتوجه قرار گیرد (راجرز^۱، ۲۰۱۵).

در سال‌های اخیر کمک‌های مالی چالشی اساسی برای سازمان‌های غیردولتی و حتی دولتی شده است که دلیل آن به‌خاطر فقدان حمایت دولتی و یا فقدان بودجه بوده است. ازاین‌رو سازمان‌ها تلاش کرده‌اند تا با برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده از حمایت و کمک خیریه بهره‌مند شوند. از سوی دیگر با توجه به اهمیت تحقیق و فقدان پژوهشی در مورد عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش، این مقاله به دنبال مطالعه عواملی است که می‌تواند در ساخت این ورزشگاه‌ها از طرف خیرین نقش مؤثری باشد. توسعه مشارکت خیرین، افزایش تعداد خیرین در مشارکت اماکن ورزشی و نیز مشارکت کیفی خیرین در راستای ساخت سالن‌های تخصصی اماکن ورزشی و تجهیز هدفمند این سالن‌ها و یا خرید تجهیزات برای ورزش‌های تخصصی است که با توجه به تحقیقات انجام شده، تاکنون به این موضوع پرداخته نشده است. ساخت و تجهیز هدفمند

¹ Rogers

اماکن ورزشی؛ ساخت و ایجاد ظرفیت در راستای استراتژی‌های ورزشی یک منطقه همانند ساخت سالن‌های ورزشی تخصصی است که کمتر مورد توجه سیاست‌مداران و تصمیم‌گیران ورزشی قرار گرفته است. تجهیزات ورزشی و سالن‌های ورزشی تخصصی با توجه به آمایش سرزمینی هر منطقه در کشور می‌تواند به توسعه ورزش کمک قابل توجهی کند. آنچه در اکثر مناطق کشور شاهد آن هستیم ساخت سوله‌های ورزشی عمومی است در حالی که به نظر می‌رسد کمتر جهت‌گیری استراتژیک در مناطق کشور در جهت ساخت اماکن ورزشی تخصصی از سوی خیرین بوده است از جمله این سالن‌های تخصصی می‌توان به سالن تخصصی ژیمناستیک، سالن تخصصی کشتی و غیره اشاره کرد. بنابراین، نتایج این تحقیق می‌تواند برای مسئولان ورزش و مدیران این عرصه مفید واقع شده و راه را برای مشارکت هدفمند هر چه بیشتر خیرین فراهم کند. در نتیجه سؤال تحقیق این است که چه عواملی در توسعه مشارکت خیرین جهت ساخت اماکن و تجهیزات ورزشی نقش دارد؟

ادبیات و مبانی نظری پژوهش

اهمیت و ضرورت مشارکت خیرین در ورزش

ورزش به صورت فزاینده‌ای توسط افراد، مؤسسات خیریه و حامیان مالی شرکت‌ها به عنوان وسیله‌ای برای جذب کمک‌های مالی در راستای حمایت از اهداف اجتماعی و تندرستی مورد استفاده قرار می‌گیرد (پالمر و همکاران، ۲۰۲۱). فعالیت‌های خیریه به طور ویژه نیازمند جمع‌آوری کمک‌های مالی است (فیلو و همکاران، ۲۰۲۲). این کمک‌های مالی توسط شرکت‌ها و یا افراد ارائه می‌شود (پالمر و دیور، ۲۰۲۰).

مشارکت خیرین در ورزش منجر به ایجاد فرصت‌هایی برای ارتباط با دیگران می‌شود و منجر به احساس توانمندسازی شخصی، تحقق اهدافی از قبیل جمع‌آوری کمک‌های مالی و ایجاد فرصت‌های تفریحی و گردشگری می‌شود (پالمر و دیور، ۲۰۲۰). رویکردهای خیریه به عنوان پدیده‌های اجتماعی و بشردوستانه به نوعی منحصربه‌فرد بوده و در زمینه سلامت‌گرایی و نئولیبرالیسم پدیدار شده‌اند (پالمر و دیور^۱، ۲۰۲۰).

یکی از مسائلی که اهمیت مشارکت خیرین در ورزش را دوچندان می‌کند این است که سرانه ورزشی به ازای هر نفر در ایران نسبت به سایر کشورها بسیار کم است و روند روبه رشد گرایش مردم به ورزش و کمبود سرانه ورزشی نشان می‌دهد که حوزه به شدت نیازمند مشارکت خیرین ورزش یار است (حیدری فرد و شریفیان، ۱۳۹۶: ۸۲). از سوی دیگر کیفیت ساخت اماکن

¹ Palmer & Dwyer

ورزشی به صورت هدفمند و متناسب با نیازهای آن منطقه موضوعی است که نیازمند تعاون بیشتر بین سازمان‌ها و نهادهای مربوط به ورزش با بخش خصوصی است، مسأله‌ای که کمتر به آن پرداخته شده است.

از جنبه‌ی انسانی، توسعه‌ی زیرساخت‌های مربوط به ورزش منجر به صرفه‌جویی در هزینه‌های بهداشتی و درمانی می‌شود. کشورهای توسعه‌یافته هزینه‌های زیادی را برای توسعه‌ی زیرساخت‌های ورزشی صرف کرده‌اند، به عنوان مثال، در کشور هلند، ورزش به عنوان وسیله‌ای برای بهبود سلامتی جامعه در نظر گرفته شده است و طی سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۰۵ حدود ۷۴/۸ میلیون دلار به ورزش اختصاص داده شد، تا به این وسیله، میزان مشارکت افراد در جامعه افزایش یابد (کاسی و همکاران، ۲۰۰۹). به عنوان مثالی دیگر، انجمن آمریکایی مشاوره‌ی اعانه^۱ (۲۰۰۳)، گزارش داد که آمریکاییان نزدیک ۲۴۰ میلیارد دلار برای خیریه در سال ۲۰۰۲ کمک داده‌اند. برگزاری رویدادهای ورزشی به عنوان بزرگ‌ترین و مهم‌ترین گردآورنده‌ی اعانه برای سازمان‌ها در آمریکا است. اکثریت این رویدادهای خیریه با دلایل سلامتی ارتباط داده شده‌اند مانند جامعه‌ی سرطان آمریکا (ریلی فور لایف^۲). برای مثال ریلی فور لایف یک رویداد ورزشی خیرخواهانه است که برای بازماندگان سرطان برگزار می‌شود و برای جامعه‌ی سرطانی آمریکا، با کمک این رویداد اعانه جمع‌آوری می‌کند. بیشتر از سه میلیون آمریکایی در این رویداد در طول دو دهه‌ی گذشته شرکت کرده‌اند (جامعه‌ی سرطان آمریکا^۳، ۲۰۰۶). در واقع از رویدادهای ورزشی به عنوان ابزاری برای جمع‌آوری اعانه استفاده می‌شود؛ چراکه رویدادهای ورزشی از نظر بین‌المللی مهم هستند و این‌که فعالیت‌های ورزشی طبیعتاً سلامتی و سبک زندگی سالم‌تری را به نمایش می‌گذارند و از طرف دیگر رویدادهای ورزشی خیرخواهانه تماشاگر پسند هستند.

امروزه الگوهای متعددی در زمینه‌ی مشارکت خیرین در ورزش مشاهده می‌شود، یک نمونه از آن ساخت و تجهیز ورزشگاه و اماکن ورزشی است زمینه‌های دیگر در برگزاری رویدادهای ورزشی خیریه است که می‌توان نمونه‌ی آن را مسابقه‌ی بین تیم هنرمندان و تیم ملی در حادثه‌ی زلزله بم عنوان کرد. نمونه‌های دیگر در زمینه‌ی خیریه به فعالیت‌ها و رویدادهای خیریه در زمینه‌ی افزایش مشارکت در ورزش به منظور سلامتی و تندرستی عنوان کرد. در این رویکرد رویدادهای ورزشی به منظور افزایش مشارکت در ورزش اتفاق می‌افتد رویکردی که پالمر و دیور (۲۰۲۰) به عنوان یک رویکرد نوین در ورزش به آن اشاره کردند. به عنوان مثالی دیگر شواهدی مبنی بر تلاش‌های

¹ American Association of Fundraising Counsel

² Relay for life

³ American Cancer Society

بشردوستانه و رویدادهای ورزشی خیریه برای سرطان سینه در آمریکا وجود دارد (پالمر و دیور، ۲۰۲۰).

عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش

بر اساس دیدگاه پالمر و همکاران (۲۰۲۱) پنج ویژگی کلیدی بشردوستی در ورزش را موارد ذیل عنوان کرده است که عبارت بود از: ارتباط جامعه و ایجاد تفاوت، رفتارهای بشردوستانه در زمینه ورزشی به عنوان یک سرمایه اجتماعی، کمک خیریه و شرکت‌ها به ورزش و تجهیزات ورزشی، نقش رسانه‌های اجتماعی نسبت به رویکردهای بشردوستی انسجام‌یافته و دیدگاه خیریه افراد نسبت به افراد دیگر. در واقع این پنج دسته‌بندی، بینش جامعه‌شناختی جدیدی را در مورد این پدیده اجتماعی منحصربه‌فرد ارائه می‌دهد. براین اساس، جمع‌آوری کمک مالی انگیزه کلیدی برای مشارکت عنوان شده است و نیز چنین رویدادهای خیریه‌ای منجر به ایجاد مسیرهای همدلی با تأکید بر سلامت و تندرستی می‌شود (پالمر و همکاران، ۲۰۲۱).

رویدادهای ورزشی خیریه نشان‌دهنده رویدادهای خاصی است که شامل نوعی فعالیت بدنی است که در آن شرکت‌کنندگان بر اساس فعالیت انجام شده برای یک سازمان خیریه سرمایه جمع-آوری می‌کنند (فیلو و همکاران، ۲۰۱۱). از جمله عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین موارد ذیل عنوان شده است:

- عوامل انگیزشی؛

چارچوب تئوریک برای توضیح عوامل انگیزشی مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین با تئوری-های روان‌شناختی قابل بررسی است چنان که انگیزه‌هایی که از طریق مشارکت در رویدادها به دست می‌آید می‌تواند برای فرد معنای بیشتری پیدا کند و با خودپنداره و ارزش‌های فردی در تعامل باشد (فیلو و همکاران، ۲۰۱۱). فعالیت و مشارکت افراد در خیریه می‌تواند در رشد جنبه-های شخصی نقش داشته باشد (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۰). امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹)، وون و همکاران^۱ (۲۰۱۰) را نیز عوامل انگیزشی و حمایتی را در جذب خیرین مؤثر دانستند. فیلو و همکاران (۲۰۱۹) چهار عاملی که کمک‌های خیریه را هدایت می‌کند نتیجه گرفتند که عبارت بود از عامل احساس خوب داشتن، اثربخشی درک شده از کمک‌های مالی، الهام گرفتن، علاقه به شرکت کردن در این رویدادها. عبدی (۱۳۹۱) ویژگی‌های فردی را مؤثر بر جذب خیرین دانست.

¹ Won et al.,

- عوامل مدیریتی؛

یکی از عوامل موثر جهت تسهیل شرایط سرمایه‌گذاری در ورزش عوامل مدیریتی است (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۹، امیری پریان و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۰).

مدیران ورزشی و متولیان وقف باید جهت جذب خیرین، سازوکارهایی فراهم کنند تا شفافیت در عملکرد سازمان‌های ورزشی توسعه یابد (کرمی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۲۶). انفعال مدیران ورزشی در استفاده از منابع مالی در بخش خصوصی و برنامه‌ریزی برای ورود خیرین به بخش ورزش کشور یکی از مقوله‌هایی است که توجه به شایسته‌سالاری در انتخاب مدیران ورزشی را دوچندان می‌کند که بتوانند از رویکردهای ارتباطی گسترده در راستای توسعه زیرساخت‌های ورزشی بهره بگیرند. برنامه‌ریزی جهت حفظ و نگهداری خیرین برای توسعه ورزش بهترین رویکرد برای زمینه‌سازی جهت ورود خیرین است (کرمی و همکاران، ۱۴۰۱). در این راستا حیدری فرد و شریفیان (۱۳۹۶)، در مطالعه‌ای به شناسایی و مقایسه موانع مشارکت خیرین در توسعه فضاهای ورزشی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد از جمله موانع؛ پیش‌قدم نبودن مسئولان و مدیران و نیز موانع اجرایی بود. تحقیق گالاھر و همکاران^۱ (۲۰۱۲) به بررسی چگونگی پرداختن باشگاه‌های ورزشی کوچک جهت به حداکثر رساندن فعالیت‌های خیریه و کمک‌های مالی پرداختند و یافته‌های این مطالعه نشان داد که فرآیند جمع‌آوری کمک‌های عمومی برای کسب‌وکارهای ورزشی کوچک از طرف مدیران و صاحبان کسب‌وکارهای ورزشی برنامه‌ریزی شده است. این کمک‌ها به نوعی به پایداری این نوع کسب‌وکارهای ورزشی کمک می‌کند.

- عوامل نهادی و ساختاری؛

ساختارها و نهادهای ورزشی مرتبط نبوده و با چالش عدم سازگاری ساختار و تشکیلات اجرایی روبه‌رو است. به‌عنوان نمونه بسیاری از ارگان‌های مرتبط با صنعت ورزش مانند وزارت ورزش و جوانان، آموزش و پرورش، علوم و بهداشت و نیز نهادهای غیردولتی مانند کمیته ملی المپیک، فدراسیون‌ها و نیز شهرداری‌ها برنامه‌هایی در زمینه ورزش همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای دارند اما در مرجع خاصی مورد هماهنگی قرار نمی‌گیرد تا اثربخشی آن بیشتر و از دوباره‌کاری و اتلاف سرمایه‌گذاری جلوگیری شود. در این خصوص نیز عدم هماهنگی این سازمان‌ها در تدوین برنامه‌ای جامع و مدون در جذب خیرین برای توسعه ورزش و به تبع آن عدم همکاری سازمان‌های دیگر با خیرینی که در ورزش ورود کرده‌اند این عدم هماهنگی بین نهادی را دوچندان کرده

^۱ Gallagher, et al.,

است (کرمی و همکاران، ۱۴۰۱). امیری پریان و همکاران (۱۳۹۹) نیز به هم‌افزایی بین نهادها در راستای جذب خیرین تأکید کردند. فیلو و همکاران^۱ (۲۰۱۱) است که در مطالعه‌ای نگرش جامعه مشارکت‌کننده در رویدادهای ورزشی خیرخواهانه را مورد ارزیابی قرار دادند و به این نتایج رسیدند که یکی از عواملی که منجر به مشارکت افراد در رویدادهای ورزشی خیریه می‌شود، همبستگی اجتماعی و مشارکت در نهادها، مراسم آئینی بود.

- عوامل حقوقی و قانونی؛

یکی از بسترهایی که موجب حضور خیرین می‌شود مسائل قانونی و حقوقی است، چنان که بر وجود خلأهای قانونی برای حمایت از خیرین اشاره شده است (کرمی و همکاران، ۱۴۰۱ و یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۰، افروزه و همکاران، ۱۳۹۶، حیدری فرد و شریفیان، ۱۳۹۶). در این راستا، مشکلات اداری و کمبود قوانین حمایتی دولتی از اساسی‌ترین مشکلات خیرین بوده که چنین رویکردی منجر به دلسردی و کاهش روحیه و انگیزه در مسیر انجام فعالیت‌های خیرخواهانه می‌گردد. هارپه و همکاران^۲ (۲۰۱۲)، کمک‌های مالی باشگاه‌های بزرگ ورزشی را در دو کشور کانادا و فرانسه مورد بررسی قرار دادند. در کانادا مبادلات تجاری و غیرتجاری نیز برای انتقال خیریه استفاده می‌شود. افزایش مشارکت خیریه باشگاه فرانسوی با تغییر وضعیت قانونی و نامدین آن که سازمان‌ها با آن روبه‌رو هستند، توضیح داده شده است.

- عوامل رسانه‌ای؛

تبلیغ فعالیت‌های خیرانه توسط ورزشکاران و تشویق افراد خیر از جمله عواملی بود که بر جذب و توسعه مشارکت خیرین اثرگذار معرفی شد (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۰، کرمی و همکاران، ۱۴۰۱، امیری پریان، ۱۳۹۹). رسانه‌های جمعی، رادیو و تلویزیون و شبکه‌های اجتماعی در شناساندن فعالیت‌های خیریه می‌توانند نقش مهمی در توجه خیرین و حتی سرمایه‌گذاران بخش خصوصی نسبت به ورزش و کمبودها داشته باشند تا کمبودها توسط این افراد درک شده و نیز در جهت رفع این نیازها تلاش صورت گیرد (کرمی و همکاران، ۱۴۰۱). کلی و وموزی^۳ (۲۰۲۱)، نیز بر جذب خیرین از طریق افزایش توجه رسانه‌ای و میزان بالای تماشاگران در یک ورزش تأکید کردند. حق‌دوست (۱۳۹۴) به بررسی نقش ارتباطات میان‌فردی و ارتباطات جمعی در گرایش به کمک خیریه‌ها در میان خیرین شهر تهران پرداخت و نتایج ایشان نشان داد که بین ارتباطات فردی و مؤلفه‌های آن (ارتباط کلامی، غیرکلامی، بازدید از یک مؤسسه خیریه، ارتباط

¹ Filo et al.,

² Harpe et al.,

³ Kelly & Vamosiu

میان‌فردی در گروه دوستان و خانواده، ارتباط میان‌فردی با واسطه شبکه‌های اجتماعی) با گرایش نیکوکاران به کمک به خیریه‌ها رابطه معناداری وجود دارد. علاوه بر این یافته‌ها نشان داد که بین استفاده از رسانه‌های جمعی برای معرفی یک مؤسسه خیریه و فعالیت‌های آن و گرایش به کمک به خیریه‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد ولی بین استفاده از رادیو و تلویزیون و گرایش به کمک به این سازمان‌ها رابطه معناداری وجود نداشت.

روش پژوهش

روش تحقیق حاضر کیفی بود که از تحلیل مضمون به‌عنوان یکی از شیوه‌های متداول برای تحلیل داده‌های کیفی استفاده شد.

مشارکت‌کنندگان در تحقیق، خیرینی بودند که در ساخت ورزشگاه برای آموزش و پرورش مساعدت کرده، به ساخت این اماکن همت گمارده و یا استفاده از تجهیزات ورزشی را مهیا می‌کردند. فهرستی از این افراد از طریق مراجعه به اداره آموزش و پرورش به دست آمد. علاوه بر این استادان دانشگاه و مدیر اداره تربیت‌بدنی و اداره آموزش و پرورش در این تحقیق مشارکت کردند. ملاک حجم نمونه، کفایت نظری^۱ بود. در این تحقیق از مشارکت‌کننده ۹ به بعد مفاهیم و درون‌مایه‌های استخراج‌شده تکراری بود.

در این پژوهش از مصاحبه عمیق^۲ استفاده شد. در این راستا، مصاحبه‌ها به صورت حضوری و رودررو انجام گرفت. سؤالات مصاحبه از صاحبان کارخانه عبارت بود از: چند سالتان هست و چه مدتی است که در ساخت اماکن ورزشی به‌عنوان خیر مشارکت دارید؟ چه شغلی دارید و چند سال هست که در این فعالیت‌ها مشارکت دارید؟ چرا به ساخت اماکن ورزشی می‌پردازید؟ چه چیزی باعث می‌شود که شما به ساختن اماکن ورزشی برای مدارس یا عموم رغبت بیشتری پیدا کنید چه انتظاراتی از افرادی دارید که به‌عنوان مسئول در رأس امور مربوط به شهر یا مدرسه قرار دارند؟ و در پایان مطلبی هست که نگفته باشید؟

مدت‌زمان مصاحبه‌های بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه متغیر بود. به مصاحبه‌شوندگان اطمینان داده شد که نظرات آن‌ها محرمانه بوده و صرفاً در راستای پژوهش علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر این از گروه کانونی شامل سه نفر از اساتید دانشگاه (یک استاد مدیریت دولتی و دو نفر از اساتید مدیریت ورزشی) به همراه مصاحبه‌کننده به منظور به دست آوردن کیفیت مطلوبی از مصاحبه‌ها استفاده شد، مدت زمان برگزاری این گروه کانونی یک ساعت بود.

¹ Theoretical saturation

² In-depth Interview

تحلیل داده‌ها به صورت دستی انجام شد. تم‌های اصلی و فرعی از رونوشت مصاحبه‌ها استخراج شد تا زمانی که اطمینان حاصل شد که تم‌های بیشتری از داده‌ها نمی‌توان استخراج کرد. علاوه بر این به منظور اطمینان بیشتر، نتایج به دست آمده برای تعیین روایی در اختیار گروهی از پاسخ‌گویان (هشت نفر) قرار گرفت. همچنین پایایی بین کدگذاران اغلب، به مثابه مقیاسی برای کیفیت تحقیق مورد نظر بوده است. سطوح بالای فقدان توافق بین داوران نشان‌دهنده ضعف در روش‌های تحقیق است. پایایی بین کدگذاران به درجه‌ای اشاره دارد که دو یا چند کدگذار نتایج یکدیگر را تکرار می‌کنند (بون و بون، ۲۰۰۸). بدین منظور از محقق دیگری نیز خواسته شد تا سه مصاحبه را کدگذاری کند و درصد توافق با کمک فرمول ۱ به دست آمد.

جدول شماره یک- پایایی بین دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی باز آزمون
۱	M1	۲۳	۹	۴	۸۸٪
۲	M2	۱۵	۷	۴	۹۳٪
۳	M3	۱۹	۸	۳	۸۴٪
	مجموع	۵۷	۲۴	۱۱	۸۴٪

همان گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد میزان پایایی به دست آمده ۸۴ درصد است که قابل قبول و مورد تأیید است.

$$\text{درصد پایایی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 100}{\text{تعداد کل کدها}} \quad (\text{فرمول ۱})$$

یافته‌های پژوهش

ویژگی مشارکت‌کنندگان در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول شماره دو- مشارکت‌کنندگان در مصاحبه تحقیق

مشارکت-کننده	نوع مصاحبه‌ها	جنسیت	شغل	مدت‌زمان اشتغال به فعالیت‌های خیریه/ سابقه خدمت	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی
۱	فردی	مرد	صاحب کارخانه	۵ سال	کارشناسی ارشد	حسابداری
۲	فردی	مرد	صاحب کارخانه	۱۰	کارشناسی	مهندسی صنایع
۳	فردی	مرد	صاحب کارخانه	۱۲	دیپلم	ریاضی
۴	فردی	مرد	صاحب کارخانه	۱۴	کارشناسی	مدیریت دولتی
۵	گروه کانونی	مرد	استاد دانشگاه	۲۵	دکتری	مدیریت دولتی
۶	گروه کانونی	مرد	استاد دانشگاه	۲۰	دکتری	مدیریت ورزشی
۷	گروه کانونی	مرد	استاد دانشگاه	۱۰	دکتری	مدیریت ورزشی
۸	فردی	مرد	مدیر اداره ورزش و جوانان	۱۵	کارشناسی ارشد	مدیریت ورزشی
۹	فردی	مرد	کارشناس تربیت‌بدنی اداره آموزش و پرورش	۶	کارشناسی ارشد	مدیریت ورزشی
۱۰	فردی	مرد	استاد دانشگاه	۱۲	دکتری	جامعه‌شناسی

در مجموع ۸۵ کد در تحلیل مشخص شد. کدها با یکدیگر در ۳۸ مضمون فرعی گروه‌بندی شدند. سپس عبارات مهم در قالب ۶ مقوله اصلی ترکیب شده و به صورت متنی توصیف شدند.

- مدیریت و برنامه راهبردی از سوی نهادهای ورزشی

جدول شماره سه- مضامین اصلی و فرعی مدیریت و برنامه‌راهبردی از سوی نهادهای ورزشی

درون‌مایه یا مضامین اصلی	درون‌مایه یا مضامین فرعی
	حمایت مسئولین از خیرین
	رهبری و مدیریت صحیح به‌منظور گرد هم آوردن خیرین
	استفاده از پتانسیل خیرین ورزش یار به‌صورت هدفمند
	لزوم ایجاد آگاهی نسبت به ورزش و سرمایه‌گذاری در بخش ورزشی
	برنامه‌منسجم به‌منظور به‌کارگیری هدفمند خیرین در ساخت و تجهیز اماکن ورزشی تخصصی
	سازمان‌دهی خیرین ورزش یار
	حمایت مدیران از اعتلای فرهنگ ورزش در جامعه
مدیریت و برنامه‌راهبردی از سوی نهادهای ورزشی	حمایت مدیران از شرکت‌های خصوصی و کارآفرینان در راستای مشارکت شرکتی آنان در ورزش
	تشویق به مشارکت خیرین از طریق رویکردهای مختلف مشارکت از جمله تیم‌داری
	مدیریت راهبردی در امر مسائل خیریه
	لزوم تقویت مسائل علمی و فعالیت‌های برنامه‌ریزی‌شده دانش‌بنیان برای امور خیریه
	لزوم ارزیابی نهادهای خیریه در امر ورزش
	ایجاد انجمن یا مجامع خیرین ورزش یار در هر شهر یا منطقه

رویکردهای مدیریتی نقش مهمی در توسعه فعالیت‌های خیرین دارد. در طول سال‌های فعالیت اداره ورزش و جوانان، رویکردهای مدیریتی و برنامه‌ریزی برای جذب خیرین به درستی پیش نرفته است. بسیاری از مصاحبه‌شوندگان گفتند که فعالیت‌های مدیریتی مثبتی برای ایجاد یک کانون برای همفکری با خیرین ورزشی منطقه وجود ندارد. یکی از مصاحبه‌شوندگان بیان می‌دارد که از طرف اداره ورزش و جوانان شهر فعالیت مثبتی برای اتحاد و نشست با خیرین اتفاق نیافتاده است و حتی یک بار هم به منظور هم‌اندیشی در مورد نیازهای ورزشی منطقه از آن‌ها به منظور چاره‌اندیشی دعوت نشده است. آنچه از دید یکی از مدیران بیان شده این بود که در چشم‌انداز و برنامه‌های راهبردی ادارات ورزش و جوانان همکاری با شرکت‌های بخش خصوصی و خیرین به منظور حمایت ایشان از ورزش شهرستان دیده نشده است و نیز در این راستا گامی برداشته نشده است. از سوی دیگر تکلیف دانشگاه‌ها و مراکز آموزش در راستای مدیریت بخش خیریه چندان فعال نبوده است. علاوه بر برنامه‌ریزی برای به‌کارگیری فعالیت خیرین، لزوم ارزیابی خیرین از

سوی نهادهای علمی نیز باید وجود داشته باشد. ایجاد رغبت در خیرین به منظور سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های خیریه در ورزش و هدایت این فعالیت‌ها به سمت و سوی رویکردهای هدفمند و ایجاد سالن‌های تخصصی می‌تواند گامی مثبت در راستای توسعه ورزش باشد که غالباً نادیده گرفته شده است.

- عوامل فرهنگی اجتماعی

جدول شماره چهار- مضامین فرعی و اصلی مرتبط با عوامل فرهنگی اجتماعی

درون‌مایه یا مضامین اصلی	درون‌مایه یا مضامین فرعی
	انگیزه خیرین در حمایت از ساخت‌وسازهای ورزشی
	فرهنگ دینی و اسلامی مبنی بر انجام کار خیر توسط افراد
	حمایت روحانیون از مشارکت در ساخت اماکن ورزشی
عوامل فرهنگی اجتماعی	عرق ملی نسبت به منطقه و کشور خود
	تقویت پتانسیل ورزشکاران منطقه در جهت تشویق خیرین ورزشی در راستای حمایت از ایشان
	انگیزه مسؤولیت اجتماعی افراد کارآفرین

عوامل فرهنگی و اجتماعی نقش مهمی در توسعه مشارکت خیرین در ورزش ایفا می‌کند. بسیاری از مشارکت‌کنندگان مسأله احساس دینی و ملی را برای ساخت ورزشگاه‌ها عنوان کردند و برای آن‌ها حمایت از ورزش منطقه بومی خودشان از اهمیت زیادی برخوردار بود تا جایی که برخی حاضر به حمایت از افراد کم‌درآمد به منظور مشارکت در فعالیت‌های ورزشی را نیز داشتند. از دیگر علل درگیر در مشارکت ورزشی انگیزه‌های فردی در میزان مشارکت در ورزش بود.

- تسهیل عوامل قانونی

جدول شماره پنج- مضامین فرعی و اصلی مرتبط با تسهیل عوامل قانونی

درون‌مایه یا مضامین اصلی	درون‌مایه یا مضامین فرعی
	بازنگری قانون تعیین مبلغ افزایش مالیات سالانه خیرین ورزش یار
	شفاف‌سازی قوانین و اعتمادسازی هر چه بیشتر در راستای مشارکت هر چه بیشتر خیرین در ورزش
تسهیل عوامل قانونی	بهره‌مندی از معافیت مالیاتی در صورت مشارکت در ساخت و تجهیز ورزشگاه‌ها
	حفظ استقلال مراکز خیریه
	عدم دخالت سیاسیون در امور خیریه
	لزوم شفافیت در انجمن‌ها و مراکز خیریه

تسهیل عوامل قانونی از جمله بهره‌گیری از معاف‌های مالیاتی از جمله علل تأثیرگذار بر توسعه مشارکت خیرین ورزش یار اشاره شد. از طرفی حفظ استقلال مراکز خیریه، عدم دخالت سیاسیون در امور خیریه از جمله عوامل اثرگذار بر مشارکت در توسعه زیرساخت های ورزشی اشاره شد. برخی از مدیران ادارات ورزش و جوانان بر لزوم تسهیل قوانین به منظور افزایش مشارکت خیرین در ورزش اشاره داشتند.

- همکاری نهادهای مختلف در راستای کارکرد منسجم

جدول شماره شش- مضامین فرعی و اصلی مرتبط با همکاری نهادهای مختلف در راستای کارکرد

منسجم

درون‌مایه یا مضامین اصلی	درون‌مایه یا مضامین فرعی
	در اختیار قرار دادن زمین‌های رایگان به‌منظور بهره‌برداری خیرین
	به‌منظور ساخت ورزشگاه‌ها از سوی شهرداری‌ها
همکاری نهادهای مختلف در	تسهیل در واگذاری زمین به‌منظور ساخت اماکن ورزشی
راستای کارکرد منسجم	همکاری نهادهای شهری از جمله شهرداری از خیرین ورزش یار
	تعامل نهادهای مختلف در مناطق شهری
	هماهنگی بین نهادهای مختلف به‌منظور حمایت از طرح‌های خیرین

از جمله علل مهمی که به نظر بسیاری از مشارکت‌کنندگان باید به آن توجه کرد، همکاری و انسجام نهادهای مختلف و یا به عبارتی بسیج نهادهای مختلف به منظور ارتقای کارکرد مشارکت در زیرساخت های ورزشی بود. تسهیل در واگذاری زمین به منظور ساخت اماکن ورزشی از دیگر عواملی اشاره شده است که مشارکت خیرین را تسهیل می‌کند زمانی که زمین به صورت رایگان در اختیار خیرین ورزش یار قرار می‌گیرد، هزینه تمام شده برای توسعه زیرساخت‌های ورزشی به صورت چشمگیری کاهش پیدا می‌کند. هم چنین تسهیل رویکردهای اداری به منظور مشارکت در این ساخت‌وساز از طرف نهادها ضروری بیان شده است. همکاری ادارات ورزش و جوانان، با شهرداری، استانداری و نیز مراکز و نهادهای مرتبط دیگر به منظور یاری رساندن به منظور تجهیز زیرساخت‌ها با مشارکت بخش خصوصی امری ضروری است و این امر منجر به تشویق بیشتر خیرین به مشارکت در ورزش می‌شود.

- حمایت مراکز علمی و آموزشی از خیرین ورزش یار

جدول شماره‌ی هفت- مضامین فرعی و اصلی مرتبط با حمایت مراکز علمی و آموزشی از خیرین ورزش یار

درون‌مایه یا مضامین اصلی	درون‌مایه یا مضامین فرعی
	برگزاری سمینارها و جلسات با حضور خیرین جهت آشنایی با ورزش و توسعه فرهنگ آن
حمایت مراکز علمی و آموزشی از خیرین ورزش یار	حمایت از رویکردهای پژوهشی به‌واسطه پژوهشکده‌ها و دانشگاه‌ها از بحث خیرین
	لزوم تقویت مسائل علمی و فعالیت‌های برنامه‌ریزی‌شده دانش‌بنیان برای امور خیریه
	تربیت نسل آینده به رویکرد سرمایه‌نیکوکاری از طریق مراکز آموزشی آگاهی از تجربه خیرین در کشورهای توسعه‌یافته

مراکز علمی با برگزاری سمینارها و حمایت از رویکردهای پژوهشی می‌توانند در ایجاد و نهادینه‌سازی امر خیر و وقف در زمینه ورزش اثرگذار باشند. از دیدگاه مشارکت‌کنندگان اکثر خیرین به ویژه خیرین سنتی بیشتر در امر مدرسه‌سازی و اخیراً احداث خوابگاه‌های دانشجویی فعالیت داشتند و به نظر آن‌ها امر توسعه زیرساخت‌های ورزشی چندان از نظر فرهنگی در بین خیرین نهادینه نشده است که این امر وظیفه مراکز علمی و حمایت آنان از این اقدام را می‌طلبد. شناسایی مسائل کلان حیطه ورزش از سوی جامعه علمی، جریان‌سازی و گفت‌وگو، آموزش جامعه ورزشی و ایجاد کارگروه‌های تشویق‌کننده به فعالیت‌های خیریه و تشکیل اتاق‌های فکر از سوی این نخبگان در این زمینه می‌تواند از عواملی باشد که در توسعه مشارکت خیرین نقش مهمی ایفا می‌کند. رویکردهایی مانند آگاهی از تجربه خیرین سایر کشورها از طریق فعالیت‌های پژوهشی می‌تواند گامی به منظور ارتقای رویکرد نیکوکاری در ورزش باشد.

- نقش رسانه و اطلاع‌رسانی در توسعه مشارکت خیرین

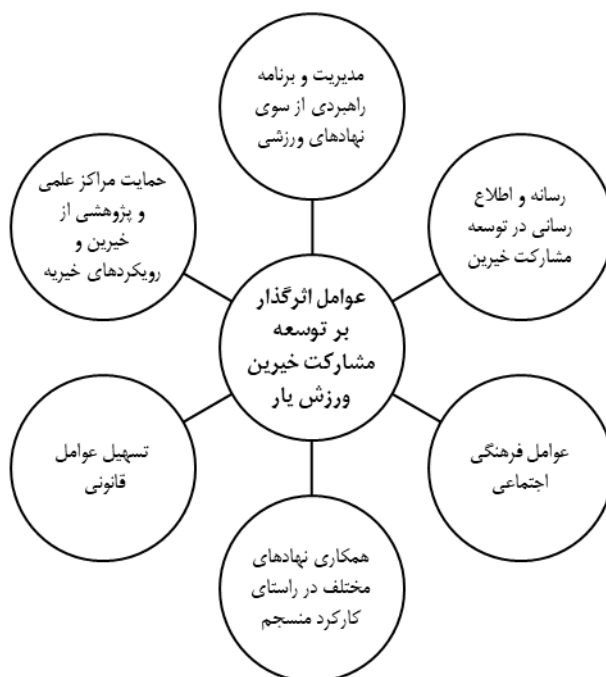
جدول شماره‌ی هشت- مضامین فرعی و اصلی مرتبط با نقش رسانه و اطلاع‌رسانی در توسعه

مشارکت خیرین

درون‌مایه یا مضامین اصلی	درون‌مایه یا مضامین فرعی
	انعکاس فعالیت خیرین از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی
نقش رسانه و اطلاع‌رسانی در توسعه مشارکت خیرین	اطلاع‌رسانی رسانه‌های چاپی در ایجاد مشارکت بیشتر
	اطلاع‌رسانی رسانه ملی در معرفی الگوهای خیرین ورزش یار در راستای توسعه فرهنگ ورزشی
	تجلیل و قدردانی از خیرین ورزش یار از سوی مسئولین

یکی از مواردی که تأثیر بسزایی در توسعه مشارکت خیرین در ورزش دارد، شناساندن این خیرین به آحاد جامعه و تشویق بخش‌های خصوصی دیگر به مشارکت در این امر است. اطلاع-رسانی در سطح منطقه و قدردانی از زحمات این خیرین تلاشی در راستای مشارکت بیشتر آن‌ها می‌تواند باشد.

در شکل ۱ نمایی از مضامین اصلی نشان داده شده است که عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت خیرین را نشان داده است.

شکل شماره یک- مضامین اصلی از عوامل تأثیرگذار بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش

بحث و نتیجه‌گیری

برای رسیدن به اهداف توسعه می‌توان از هماهنگی، همکاری و استراتژی قوی برای مشارکت میان دولت‌ها و بخش خصوصی برای بهبود توسعه ورزش و ساخت اماکن و زیرساخت‌های ورزشی بهره برد تا از منظر برنامه‌های ورزشی، بی‌عدالتی و عدم تعادل بین بخش-های جامعه وجود نداشته باشد. در این راستا، خیرین ورزش یار به فعالیت‌های خیرخواهانه‌ای می‌پردازند که می‌تواند به بهبود توسعه ورزش و دسترسی عادلانه به امکانات و تجهیزات ورزشی

کمک نماید. از این رو، هدف این مقاله بررسی عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش بود.

یکی از عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت خیرین ورزش‌یار، عوامل مدیریتی و برنامه‌راهبردی بود. از جمله عوامل مدیریتی عبارت بود از: حمایت مسئولین از خیرین، رهبری و مدیریت صحیح به منظور گرد هم آوردن خیرین، استفاده از پتانسیل خیرین ورزش‌یار به صورت هدفمند و لزوم ایجاد آگاهی نسبت به ورزش و سرمایه‌گذاری در بخش ورزشی، برنامه‌منسجم به منظور به‌کارگیری هدفمند خیرین در ساخت و تجهیز اماکن ورزشی تخصصی، سازمان‌دهی خیرین ورزش‌یار، حمایت مدیران از اعتلای فرهنگ ورزش در جامعه، حمایت مدیران از شرکت‌های خصوصی و کارآفرینان در راستای مشارکت شرکتی آنان در ورزش، تشویق به مشارکت خیرین از طریق رویکردهای مختلف مشارکت از جمله تیم‌داری، مدیریت راهبردی در امر مسائل خیریه، لزوم ارزیابی نهادهای خیریه در امر ورزش، ایجاد انجمن یا مجامع خیرین ورزش‌یار در هر شهر یا منطقه. در واقع می‌توان سرمایه‌ساختاری و رویکردهای مدیریتی را به عنوان بخش مهمی از ساختار سازمانی و فرآیندهای عملیاتی و سیستم‌های اطلاعاتی طبقه‌بندی کرد (سهرابی و دارمی، ۱۳۸۹: ۲۰۳). در ورزش نیز مراجع تصمیم‌گیری و هدایت بخش خصوصی بر عهده سازمان‌های متولی امر ورزش از جمله ادارات ورزش و جوانان است که نقش اساسی در هدایت سرمایه‌ها به سمت و سوی استراتژی‌های ورزش مناطق را بر عهده دارد. توجه به ساختار و فرآیندهای سازمانی و مدیریتی نقش مهمی در توسعه و پیشبرد فعالیت‌های مربوط به امور خیریه دارد. به نظر می‌رسد مدیریت و داشتن برنامه راهبردی می‌تواند در هدایت و سازمان‌دهی خیرین ورزش‌یار نقش داشته باشد. نیازسنجی به‌عنوان رویکردی مدیریتی از سوی مسئولان ورزشی به معنای فهمیدن نیازهای ساختاری و تجهیزاتی ورزشی از ابعاد مختلف می‌تواند خلأهای موجود در فرآیندها و شیوه‌های ورزش را در راستای رسیدن به اهداف توسعه ورزش شناسایی کند و برای برطرف کردن آن راهبردهایی را با کمک خیرین تدوین نماید، در این میان، نیازسنجی به‌عنوان رویکردی مدیریتی دانسته شده است که می‌تواند نیازهای مربوط به ساخت و تجهیز اماکن ورزشی را شناسایی و اولویت‌بندی کند. در واقع فعالیت خیرین باید سازمان‌دهی شده و در راستای توسعه هدفمند ورزش هدایت شود. زمانی که توسعه مشارکت خیرین مطرح می‌شود، منظور افزایش کمی مشارکت خیرین و نیز مشارکت کیفی خیرین در راستای تجهیز هدفمند اماکن ورزشی است که مدیریت صحیح در این راستا و هدایت و برنامه‌ریزی در این زمینه می‌تواند در جهت‌دهی به همکاری کارآفرینان و بخش خصوصی مثمر ثمر باشد. از سوی دیگر عدم استقبال مسئولین در راستای تشکیل انجمن‌های خیرین ورزش‌یار یک

نمونه از عدم برنامه محوری در ساختار ادارات ورزش و جوانان مناطق است. داشتن برنامه ریزی صحیح از سوی مدیران و سیاست گذاران منطقه بر اساس آمایش سرزمینی و استعداد جوانان آن منطقه می تواند ساخت اماکن ورزشی از سوی خیرین را به صورت تخصصی پیش برد و در نتیجه سالن های تخصصی ژیمناستیک، سالن تخصصی کشتی، سالن تخصصی والیبال و غیره از سوی خیرین ورزش یار ساخته شود. چنین رویکردی نیازمند ایجاد انجمن های خیرین ورزش یار در منطقه و هدایت و مدیریت این افراد از سوی مدیران و سیاست گذاران منطقه است.

از جمله عوامل اثرگذار بر توسعه مشارکت خیرین ورزش یار، عوامل فرهنگی اجتماعی بود که این عوامل عبارت بود از: انگیزه خیرین در حمایت از ساخت وسازه های ورزشی، فرهنگ دینی و اسلامی مبنی بر انجام کار خیر توسط افراد، حمایت روحانیون از مشارکت در ساخت اماکن ورزشی، عرق ملی نسبت به منطقه و کشور خود، تقویت پتانسیل ورزشکاران منطقه در جهت تشویق خیرین ورزشی در راستای حمایت از ایشان، انگیزه مسؤولیت اجتماعی افراد کارآفرین. بر اساس رویکرد پالم و دیور (۲۰۱۹) وابستگی به مذهب یکی از چارچوب های نظری در ارتباط با انگیزه برای مشارکت در رویکردهای خیریه عنوان شده است که بر اساس توجه به رویکردهای دینی، کمک به هم نوعان توضیح علت مشارکت در کارهای خیریه عنوان می شود. به نظر می رسد با توجه به این که نگرش صحیح به ورزش و امور خیریه در زمینه ساخت اماکن ورزشی، پایه و اساسی برای توسعه ورزش است، در نظر گرفتن ورزش به عنوان نیازهای اساسی از سوی نخبگان جامعه خود می تواند مشارکت آنان در ساخت اماکن ورزش را در پی داشته باشد.

تدوین قوانین حمایتی از جمله عوامل دیگر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش بود که بهره مندی از معافیت مالیاتی در صورت مشارکت در ساخت و تجهیز ورزشگاه ها، حفظ استقلال مراکز خیریه، عدم دخالت سیاسیون در امور خیریه، لزوم شفافیت در انجمن ها و مراکز خیریه از جمله این عوامل بود. قوانین حمایتی به عنوان زیرساخت لازم برای توسعه در نظر گرفته شده است. در واقع توسعه بر مجموعه ای از قوانین و سیاست های دولتی مبتنی است تا در مسیر تغییر پایدار توانایی حرکت همگام با این تغییرات را داشته باشد (گودوین^۱، ۲۰۰۳). در نتیجه قوانین و سیاست گذاری ها به عنوان اصل و پایه جهت تقویت و توسعه حمایت های مالی و خیرین شناخته شده است (برزنا و همکاران^۲، ۲۰۲۲). به نظر می رسد تسهیل قوانین به همراه نظارت و کنترل و نیز شفافیت فعالیت ها در راستای افزایش مشارکت خیرین بتواند کارآمد باشد. استقلال انجمن خیریه ورزشی از نهادهای سیاسی و دولتی نبودن این نهادها یا انجمن ها منجر به استفاده بهتر از

¹ Goodwin

² Berezna et al

پتانسیل خیرین می‌شود. می‌توان گفت سازمان‌های خیریه مستعد فسادپذیری هستند؛ چرخش منابع و نهاد دولتی بودن با امر خیر تناقض دارد. تعارض منافع در سازمان‌های خیریه گاهی پیش می‌آید که از امکانات و سرمایه خیریه استفاده می‌کند و بنابراین باید در این راستا قوانینی به منظور حمایت و نیز نظارت در سازمان‌های خیریه وجود داشته باشد.

همکاری نهادهای مختلف و هم‌افزایی بین این نهادها در راستای توسعه مشارکت خیرین از دیگر عوامل موردنظر بود که در این راستا، در اختیار قرار دادن زمین‌های رایگان به‌منظور بهره‌برداری خیرین به‌منظور ساخت ورزشگاه‌ها از سوی شهرداری‌ها، تسهیل در واگذاری زمین به‌منظور ساخت اماکن ورزشی، همکاری نهادهای شهری از جمله شهرداری در حمایت از خیرین ورزش یار، تعامل نهادهای مختلف در مناطق شهری، هماهنگی بین نهادهای مختلف به‌منظور حمایت از طرح‌های خیرین از جمله مضامین فرعی این همکاری نهادی را تشکیل می‌داد. به نظر می‌رسد سازمان‌ها و نهادهای رسمی می‌توانند با برنامه‌ریزی و ساختارهای منعطف و چابک به روند توسعه مشارکت خیرین ورزشی کمک کنند و از طرفی نهادهای غیررسمی مانند نهادهای مردمی و یا نهادهای مذهبی می‌توانند با حمایت خود از بخش ورزش و با استفاده از هنجارها و ارزش‌های حاکم بر جامعه به مشارکت خیرین در ورزش کمک نمایند. کیفیت و هماهنگی نهادها با یکدیگر است که در یک سیستم می‌تواند زمینه را برای توسعه پایدار و در نتیجه استمرار رویکردهای خیریه در ورزش فراهم آورد. اسپالانکف (۲۰۱۲) بیان داشت که جوامع به‌خصوص جوامع درحال توسعه نمی‌توانند موفقیتشان را در جهت پایداری، مستقل و بدون کمک سازمان‌ها بهبود ببخشند. درواقع، سازمان ملل نیز بر اهمیت مشارکت فعال به منظور توسعه جامعه تأکید کرده است و مشارکت جامعه را به‌عنوان ایجاد فرصت‌هایی برای توانمند کردن تمام اعضای جامعه و مشارکت فعال‌تر و اثرگذار بر فرآیند توسعه و ترویج عدالت تعریف می‌کند؛ بنابراین هرگونه طرح برای توسعه جامعه، به‌جای این‌که تنها نتایج نهایی را مورد توجه قرار دهد، لازم است که جامعه را به‌صورت فعال در فرآیند مشارکت درگیر کند. بخشی از مشارکت فعال در راستای توسعه ورزش، هماهنگی بین بخش خصوصی و مردم در راستای ایجاد تسهیلات خیریه جهت مشارکت در ورزش می‌تواند تعریف شود (اسپالانکف، ۲۰۱۲). بنابراین عدم همکاری و هماهنگی نهادها از جمله شهرداری، فرمانداری، آموزش و پرورش و اداره ورزش و جوانان منطقه با انجمن خیرین ورزش یار نمی‌تواند نتایج مطلوبی را برای تداوم همکاری خیرین داشته باشد.

حمایت مراکز علمی و آموزشی از خیرین از جمله برگزاری سمینارها و جلسات با حضور خیرین جهت آشنایی با ورزش و توسعه فرهنگ آن، حمایت از رویکردهای پژوهشی به‌واسطه پژوهشکده‌ها و دانشگاه‌ها از بحث خیرین، تربیت نسل آینده به رویکرد سرمایه نیکوکاری از

طریق مراکز آموزشی و آگاهی از تجربه خیرین در کشورهای توسعه یافته می تواند از عوامل مؤثر بر توسعه مشارکت خیرین در ورزش باشد. در این راستا برنامه هایی که دانشی را برای افراد جامعه جهت شروع و اجرای رویکردهای خیرآفرین فراهم کند و همین طور تجهیزکردن مراکز آموزشی و پژوهشی در حمایت از چنین برنامه ای می تواند عزم مورد نیاز برای توسعه مشارکت خیرین در ورزش را فراهم کند.

در نهایت، اطلاع رسانی و نقش رسانه ها از جمله انعکاس فعالیت خیرین از طریق رسانه ها و شبکه های اجتماعی، اطلاع رسانی رسانه های چاپی در ایجاد مشارکت بیشتر، اطلاع رسانی رسانه ملی در معرفی الگوهایی از خیرین ورزش یار در راستای توسعه فرهنگ ورزشی، تجلیل و قدردانی از خیرین ورزش یار از سوی مسئولین می تواند نقش آفرین در مشارکت خیرین ورزش یار باشد. به نظر می رسد رسانه و یا شبکه های اجتماعی، مشارکت را تقویت می کند. برپایی شبکه های اجتماعی، حجم زیادی از اعتماد اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و شرایط واقعی برای مشارکت، هماهنگی و همکاری را فراهم می کند. شبکه های اجتماعی، دموکراسی و پایداری جامعه متمدن را ترسیم می کند (لاسون^۱، ۲۰۰۵).

در نتیجه گیری کلی به نظر می رسد از آنجاکه دولت به تنهایی نتوانسته است این نارسایی ها را پوشش دهد و بخش خصوصی نیز این مسائل را جزء وظایف خود ندانسته است، در نتیجه باید کارآفرینان و یا بخش خصوصی با راهکارهایی مانند خیریه در قالب ایفای مسئولیت اجتماعی وارد جامعه شوند و این مهم با نقش مدیریت و رویکردهای راهبردی نسبت به خیرین و فعال کردن هدفمند آنان به ساخت ورزشگاه های تخصصی، جزیره ای عمل نکردن مدیریت ورزش در کشور، تدوین و حمایت قانون، آموزش نسبت به اهمیت توسعه ورزش در جامعه و اطلاع رسانی می تواند استمرار داشته باشد و به توسعه مشارکت خیرین در ورزش کمک نماید. تأثیرات اجتماعی رویکردهای خیریه را می توان با ظرفیت آن برای توسعه سرمایه اجتماعی، افزایش هویت و غرور جمعی و ترویج ورزش، سلامت و رفاه تعریف کرد (اینوو و همکاران^۲، ۲۰۱۸).

^۱ Lawson

^۲ Inoue et al.

منابع

۱. افروزه، محمدصادق؛ افروزه، حکیمه و فاطمه کاملی (۱۳۹۶) «شناسایی عوامل مؤثر بر جذب خیران و واقفان در ورزش»، *مطالعات مدیریت ورزشی*، ۹ (۴۶): ۱۵۷-۷۴.
۲. امیری پریان، سارا؛ درودیان، علی اصغر؛ هنری، حبیب و علی محمد صفانیا (۱۳۹۹) «طراحی مدل جامع جذب خیرین در ورزش با رویکرد نظریه داده بنیاد»، *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۴ (۳۸): ۶۲-۳۱.
۳. ایکاف، راسل (۱۳۸۹) *برنامه‌ریزی تعاملی، مدیریت هماهنگ با تحول برای ساختن آینده سازمان*، چاپ پنجم، ترجمه سهراب خلیلی شورینی، تهران: مرکز.
۴. حق‌دوست، سرور (۱۳۹۴) «بررسی تطبیقی نقش ارتباطات میان‌فردی و ارتباطات جمعی در گرایش به کمک به خیریه‌ها در میان خیرین شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی.
۵. حیدری فرد، سمیه و اسماعیل شریفیان (۱۳۹۶) «شناسایی و مقایسه موانع مشارکت خیرین در توسعه فضاهای ورزشی»، *مطالعات مدیریت ورزشی*، شماره ۴۱: ۹۶-۸۱.
۶. خبر آنلاین (۱۳۹۴) «برای نخستین بار در ایران مجمع خیرین ورزش‌یار در استان قزوین تشکیل می‌شود»:
- <https://www.khabaronline.ir/detail/460343/provinces/Gazvin>
۷. خبرگزاری برنا (۱۳۹۶) «کمک ۲۱۷ میلیارد تومانی خیرین ورزش‌یار به تکمیل پروژه-های ورزشی»:
- <https://www.borna.news>
۸. خبرگزاری تسنیم (۱۳۹۳) «تشکیل مجمع خیران ورزش‌یار مازندران»
- <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1393/01/22/334680>
۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی (۱۳۹۴) «مجمع خیرین ورزش‌یار گرگان تشکیل می‌شود»،
- کد خبر: ۸۱۸۸۶۲۸۴: <http://www.irna.ir/fa/News/81886284>
۱۰. خبرگزاری دانشجویان ایران (۱۳۹۶) «مجمع خیرین ورزش‌یار تشکیل دهید»:
- <http://markazi.isna.ir/default.aspx?NSID=5&SSLID=46&NID=93571>
۱۱. خبرگزاری فارس (۱۳۹۲) اتمام ۲۸۰ پروژه نیمه‌تمام ورزشی در شهرستان‌های اصفهان:
- <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13921001000684>
۱۲. رادیو ورزش (۱۳۹۶) فعالیت‌های خیرین ورزش‌یار:
- <http://radiovarzesh.ir/NewsDetails/?m=084130&n=72116>

۱۳. عبدی، جواد (۱۳۹۱) «مطالعه عوامل تعیین‌کننده گرایش خیرین به کارآفرینی اجتماعی در فعالیتهای خیرخواهانه شهر زاهدان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد در مدیریت کارآفرینی گرایش سازمانی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
۱۴. کرمی، صادق؛ فردوسی، محمد حسن؛ اسمعیلی، محسن و وحید رفیعی دهبیدی (۱۴۰۱)، «طراحی الگوی پارادیمی جذب خیرین در توسعه ورزش»، رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۱۰ (۳۶): ۱۳۲-۱۱۳.
۱۵. سهرابی، بابک و هادی دارمی (۱۳۸۹)، مدیریت دانش (با رویکرد MBA)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت): تهران.
۱۶. یعقوبی، علی؛ پورکیانی، محمد؛ امامی، فرشاد و سیدحسین علوی (۱۴۰۰)، «طراحی مدل کیفی عوامل مؤثر بر جذب خیرین ورزش دانشجویی کشور»، پژوهش در ورزش تربیتی، ۸ (۲۱): ۸۴-۵۹.

17. American Association of Fundraising Counsel (2003) **AAFRC foundation press releases: Charity holds its own in tough times**. Retrieved May 12, 2007, from:
http://www.aafc.org/press_releases/trustreleases/charityholds.html
18. American Cancer Society. (2006). **History of Relay For Life**. Retrieved May 6, 2006, from:
http://www.cancer.org/docroot/par/content/PAR_1_Relay_For_Life.asp
19. Berezna, G. V., Aleinikova, O. V., Kovtun, O. A., Danylchuk, H. B., Babenko, V. O., & Nechypurenko, P. P. (2022) «Training on gender mainstreaming in project management: case of international donor programs and projects for Ukrainian local communities» In Proceedings of the **1st Symposium on Advances in Educational Technology** – 1(1), pages 39-60.
20. Beutler, I. (2008) «Sport serving development and peace: Achieving the goals of the United Nations through sport», **Sport in Society** 11(4): 359-369.
21. Bowen, C & Bowen, W.M.(2008) «Content analysis», **Handbook of research method in public administration**, Taylor & Francis
22. Casey, M. M., et al. (2009) «Sustaining health promotion programs within sport and recreation organisations», **Journal of Science and Medicine in Sport** 12(1): 113-118.
23. Dewey, M.E.(1983) «Coefficients of agreement», **British Journal of psychiatry**, 143: 482-489.

24. Filo, K., Fechner, D., & Inoue, Y. (2019) «The donors supporting charity sport event participants: An exploration of the factors driving donations», **Journal of Sport Management**, 1-12.
25. Filo, K., Funk, D. C., & O'Brien, D. (2011) «Examining motivation for charity sport event participation: A comparison of recreation-based and charity-based motives» **Journal of Leisure Research**, 43(4), 491-518.
26. Filo, K., Hookway, N., Wade, M., & Palmer, C. (2022) «An exploration of charity sport event donor perceptions of online peer-to-peer fundraising mechanisms» **Sport Management Review**, 1-24.
27. Gallagher, D., Gilmore, A., & Stolz, A. (2012) «The strategic marketing of small sports clubs: From fundraising to social entrepreneurship», **Journal of Strategic Marketing**, 20(3), 231-247.
28. Goodwin, N. R. (2003) «Five kinds of capital: Useful concepts for sustainable development», **Working Papers**, 1: 3-7, Tufts University.
29. Harpe, HLA, Salle, P., LA,H. (2012) «License sciences et techniques des activités physique et sportives», **Staps: revue internationale des sciences du sport et de l'éducation physique**, 31 (88):1-2.
30. Inoue, Y., Heffernan, C., Yamaguchi, T., & Filo, K. (2018) «Social and charitable impacts of a charity-affiliated sport event: A mixed methods study», **Sport Management Review**, 21(2), 202-218.
31. Kelly, D., & Vamosiu, A. (2021) «Charitable giving to college athletics: the role of brand communities in choosing how much to give», **Journal of Marketing for Higher Education**, 31(1), 1-22.
32. Lawson, H. A. (2005) «Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development: The social work of sport, exercise, and physical education programs», **Sport, Education and Society** 10(1): 135-160.
33. Misener, L. and D. S. Mason (2009) «Fostering community development through sporting events strategies: An examination of urban regime perceptions», **Journal of Sport Management** 23(6): 770
34. Palmer, C., & Dwyer, Z. (2020) «Good running? The rise of fitness philanthropy and sports-based charity events», **Leisure Sciences**, 42(5-6), 609-623.
35. Palmer, C., Filo, K., & Hookway, N. (2021) «Fitness Philanthropy: Exploring a Movement at the Nexus of Leisure, Charity, and Events», **Sociology of Sport Journal**, 39(1), 70-77.
36. Ratten, V., & Babiak, K. (2010) «The role of social responsibility, philanthropy and entrepreneurship in the sport industry», **Journal of management & organization**, 16(4), 482-487.

37. Rogers, R. (2015) «Why the social sciences should take philanthropy seriously», **Society**, 52(6), 533-540.

38. Schulenkorf, N. (2012) «Sustainable community development through sport and events: A conceptual framework for Sport-for-Development projects», **Sport Management Review** 15(1): 1-12.

39. Smith, A. C., & Westerbeek, H. M. (2007) «Sport as a vehicle for deploying corporate social responsibility», **Journal of corporate citizenship**, 25(1), 43-54.

40. Won, D., Park, M., & Turner, B. A. (2010) «Motivations for participating in health related charity sport events», **Journal of Venue and Event Management**, 1(1), 17-44.

41. Ya-Juan, W. U. (2012) «Yao Fund: a Unique Model of the Sports Charity». **Journal of Xi'an Physical Education University**, 04 (3): 154-184.